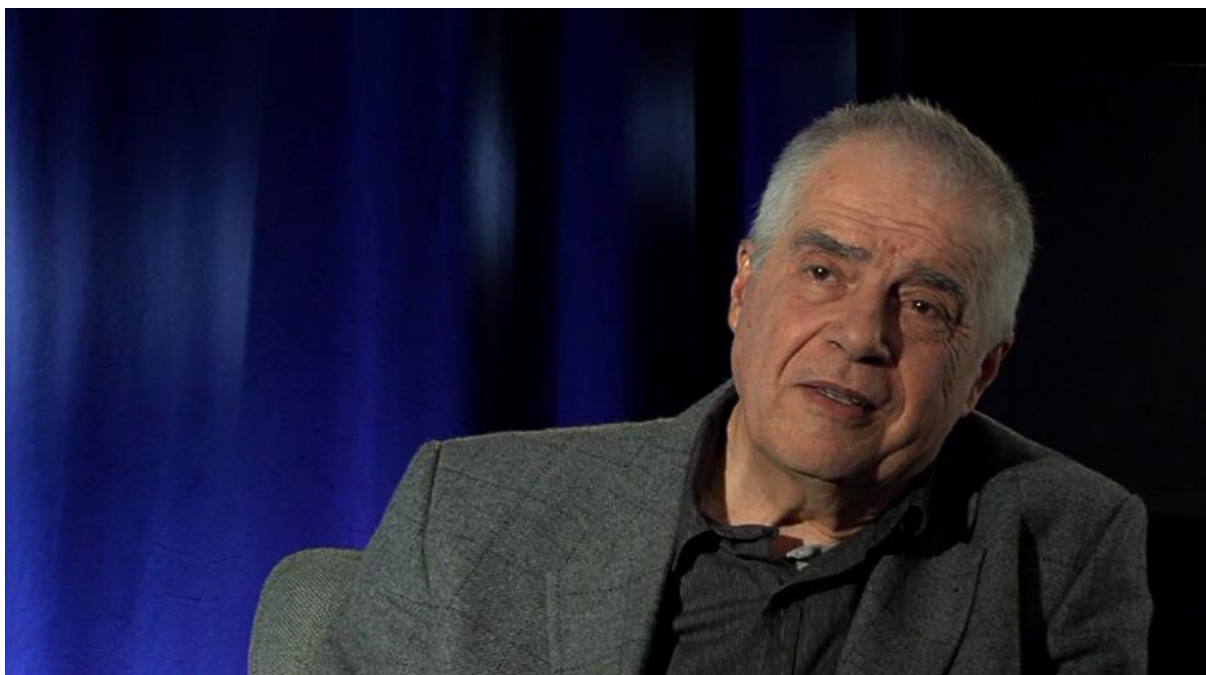

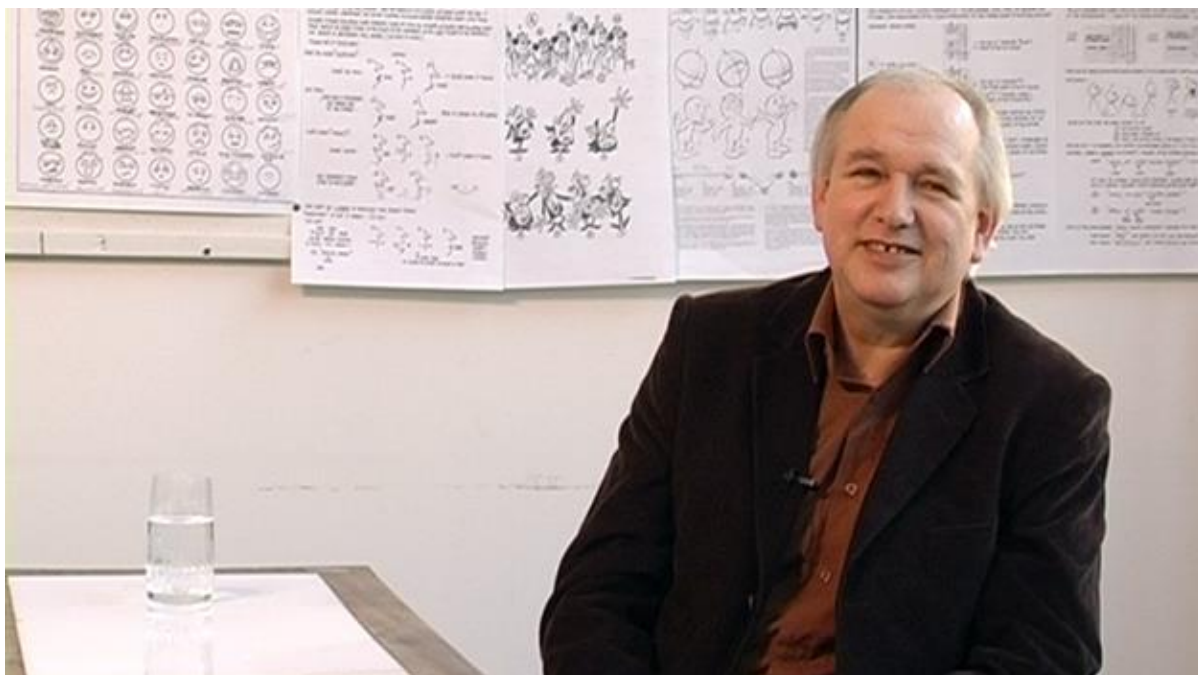
VLADIMÍR PIKALÍK

(1928 – 2000) Režisér a animátor známy svojimi bábkovými a kreslenými filmami pre deti, v ktorých uplatnil kreatívny a inovatívny prístup k animácii. Začínal ako filmový amatér v považskobystrických strojárňach, na Kolibu nastúpil až v roku 1979 a stál pri zrode oddelenia bábkového filmu pri Štúdiu animovaných filmov. Spolupracoval s viacerými výtvarníkmi, napríklad s Ivanom Popovičom či Jozefom Schenkom. K jeho najznámejším dielam patria série krátkych filmov o Jožinkovi či pánovi Gongovi (80. roky), bábkové filmy *Neposlušné koliesko* (1983), *Motoklavír*, *Chlapček z hviezdy* (oba 1984) či *Elixír* (1989), alebo kombinovaná hraná aj kreslená snímka *Attention!* (1979) v spolupráci s Ivanom Popovičom.

Peter Cigán, animátor a výtvarník (2015)

On tam bol od začiatku. Bol to veľmi šikovný animátor. Oni všetci fungovali a pracovali na amatérskej báze. V Považskej Bystrici, popri továrni, kde vyrábali motorky, tak tam mali krúžok, kde sa tomu venovali. Točili na osmičku alebo na šestnástku. Mali svoje festivaly, stretnutia, mali svoje súťaže a zápolenia. Nevie, ako dlho takto pracovali, ale animátori boli perfektní. Tie bábkky hrali a hrali aj keď nemali celkom profesionálne kostry. Nemali podmienky, ktoré boli povedzme v Bratoch v triku v Prahe alebo Gottwaldove, v Zlíne, kde sa bežne robil bábkový animovaný film tak, ako sa má. To znamená, že tie kostry, fixácie a komplikované scenáre sa mohli realizovať. Tu sa realizovali jednoduchšie, ale nebolo to o nič menšie myšlienkou, obsahom, ktorý sa vždy nejako naplnil. No a ten pán Pikalík a my všetci, čo sme začínali, sme boli na začiatku nesmelší a skromnejší. Niektorí potom takí zostali a niektorí nie. To, čo sa urobilo, zostane navždy ako niečo, čo stálo za námahu.

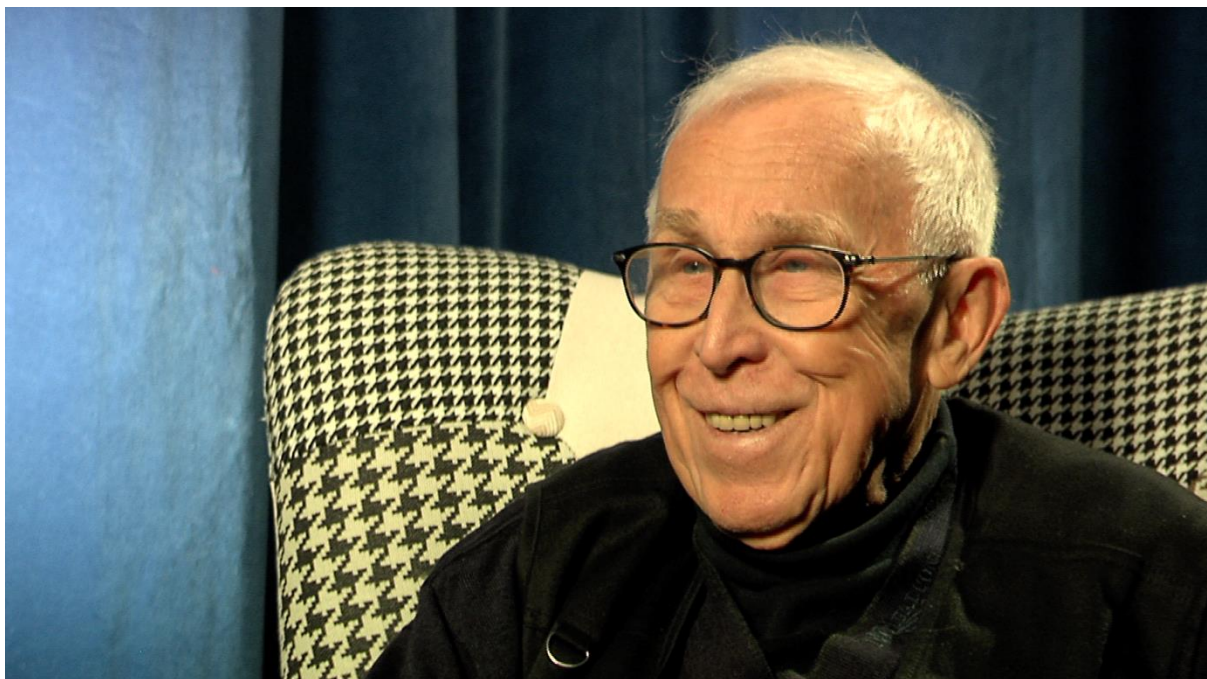
Štefan Martauz, animátor (2008)

Ozajstná animácia ma nejako bližšie oslovila, keď som bol deviatak na základnej škole. Už ani neviem, čo to bola za príležitosť, ale pamätám sa, že nám v chemickom kabinete, kde bol aj premietací prístroj, púšťali nejaké filmy, a medzi nimi bol amatérsky kreslený film. Ako deviatak som z toho skoro odpadol, lebo som nikdy netušil, že niečo také sa dá aj doma na kolene urobiť. No a z toho pána, čo to robil, volal sa Vlado Pikalík, sa neskoršie vykľul môj budúci kolega, medzi nami bol obrovský vekový rozdiel. Mal som nejakých štrnásť, pätnásť rokov a on už mal po štyridsiatke...

V tej dobe som chodil do Ľudovej školy umenia v Považskej Bystrici, som odtiaľ rodák, a náhodou som učiteľke spomenul Vlada Pikalíka a ona, že ho pozná. On bol z takého amatérskeho klubu. V Považskej Bystrici je vynikajúci klub filmových amatérov, a sľúbila mi, že ma tam zavedie. Tak ma tam zaviedla a nemôžem povedať, že som odtiaľ už nikdy neodišiel, ale ostal som ich takým dosť dlhodobým členom, až kým som nešiel na vojenčinu. Takže sa dá povedať, že od takých 15 až 16 rokov som robil prvé amatérske pokusy. Vtedy bola najjednoduchšia technológia papieriková animácia, doteraz sa s tým stretáte, že? Aj keď už sa to teraz robí úplne ináč. To bolo najschodnejšie v domácich podmienkach.

A bábkový film vtedy, to je zaujímavé, pán Pikalík bol vtedy jediný Slovák, ktorý sa s takým niečím zaoberal. Hoci v amatérskych podmienkach. Profesionálne to vtedy, myslím, nikto nerobil. Takže tam som videl od neho prvé takéto veci a nejako ma to upútalo, hoci prvé pokukávanie moje bolo po kreslenej animácii, ale zrazu som objavil, že tam sú aj nejaké

zložky technické, materiál, rôzne spracovania. Skladalo sa to z takých vrstiev, ktoré ma veľmi lákali.

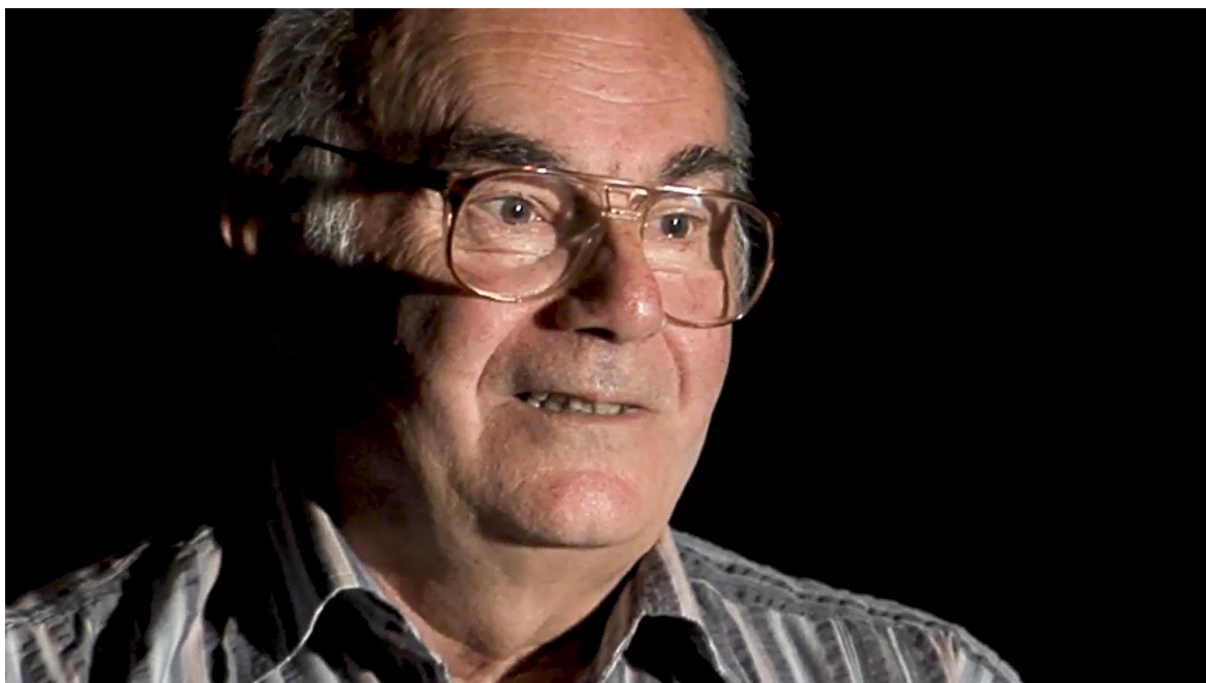

František Jurišič, animátor (2024)

Na Vladimíra Pikalíka si spomínam tak, že my sme boli študenti z filmového krúžku Mladá garda. Vlado Pikalík bol z Považskej Bystrice, tam mali svoj filmový krúžok, a Osvetový ústav svojho času vypísal takú súťaž amatérskych filmov na tému Život okolo nás. Vtedy bolo amatérske hnutie také rozšírené, lebo v rôznych kluboch vznikali takéto filmy a okresné kultúrne strediská alebo mestské kultúrne strediská a aj celoslovenské osvetové strediská organizovali množstvo všelijakých súťaží, ešte aj dneska to pokračuje – som sa dočítal. A na takejto jednej súťaži v 64. roku sme sa stretli. Tá súťaž vždycky prebiehala tak, že sa premietli filmy, potom porota vyhlásila výsledky. Vlado Pikalík v tom období tam dostal druhú cenu za kolekciu svojich kreslených filmov. My z Mladej gardy sme vyhrali vlastne všetky ostatné filmy. *Keď biele kone uvidíte*, film *Bez tieňa* a ja s Kendym za film *Plynová lampa* v kategórii filmová poézia. Bola tam živá diskusia a my ako študenti architektúry sme tomu Vladovi chceli poradiť, že tie filmy by boli lepšie, keby si k nim bol zavolať výtvarníka. Takže to bol taký náš prvý kontakt. Potom v 1966 bola svetová súťaž Unika v Mariánskych Láznach a *Plynová lampa* dostala bronzovú medailu. Tak ma pozvali do Považskej Bystrice do ich krúžku a tam sa premietala.

A potom sme sa samozrejme dlhé roky nevideli, až kým sa objavil na Mostovej, tam sídlil Krátky film a tam sme sa stretli. Som sa dozvedel, že Urc, vtedy bol šéfdramaturgom animovaného filmu, ho pozval do štúdia, aby Ivanovi Popovičovi pripravil prvý bábkový film v štúdiu, ten film sa volal *Strážca Sen*. Potom Vlado nejako sa stal zamestnancom Koliby a začiatkom 80. rokov, keď sme sa presťahovali na Kolibu a dostali sme v monobloku ateliér, začal svoje bábkové filmy realizovať a tam sme sa už častejšie stretávali ako kolegovia. Spoločne sme nikdy filmy nerobili, takže takto pracovne sme sa nestretli, ale sme boli v 86. delegovaní na Medzinárodný festival animovaného filmu do Kanady a tam v Hamiltone sme strávili týždeň. Tam nastal taký skrat, a vďaka tomu sme sa tam dostali. Nás tam pozvali, lebo že sme v súťaži, a tam sa ukázalo, že teda tie naše slovenské filmy, jeho a môj, sú len mimo súťažné.

Takže o Vladovi, medzi nami bol teda rozdiel v rokoch asi 14 rokov. On mal svoje tempo, svoj štáb a ja som budoval svoj štáb, takže sme sa tam stretávali.

Otto Geyer, kameraman (2010)

Mal som šťastie, že som začal robiť prvý animovaný film s Ivanom Popovičom a Vladom Pikalíkom, ktorý prišiel z amatérskeho prostredia. On bol konštruktér-sústružník a vo svojich filmoch si vyrábal figúrky sám. Takže všetky pomôcky v našich prvých filmoch vedel vytvoriť. Bola to však práca ako na kolene, pretože nič nefungovalo. Začínali sme s rýchlobrzdou kamerou Mitchell, ktorá síce mala motor aj na jedno jednoklipkové snímání,

ale bola to kamera, ktorá sa dlho nepoužívala. Keď sme s ňou začali nakrúcať, zistili sme, že nám začína do nej svietiť svetlo, exponovať, pretože tam boli dlhé prestoje počas animácie. Medzi jednotlivými fázami však animátori potrebovali presunúť alebo pohnúť figúrkou. Osvetlenie sa, samozrejme, nevypínalo. Po každom cvaknutí na svetlo, ktoré bolo okolo kamery a odniekiaľ prenikalo do záberu, sme po prvých prácach museli niektoré veci pretáčať, lebo sme tam mali také blikance. Tie sa síce potom opakovali, ale pri iných kamerách sme si už dávali pozor. Kamery sme zabalili, aby na ne nesvietilo, no a postupne sme si to vylepšovali a prichádzali na rôzne finty.

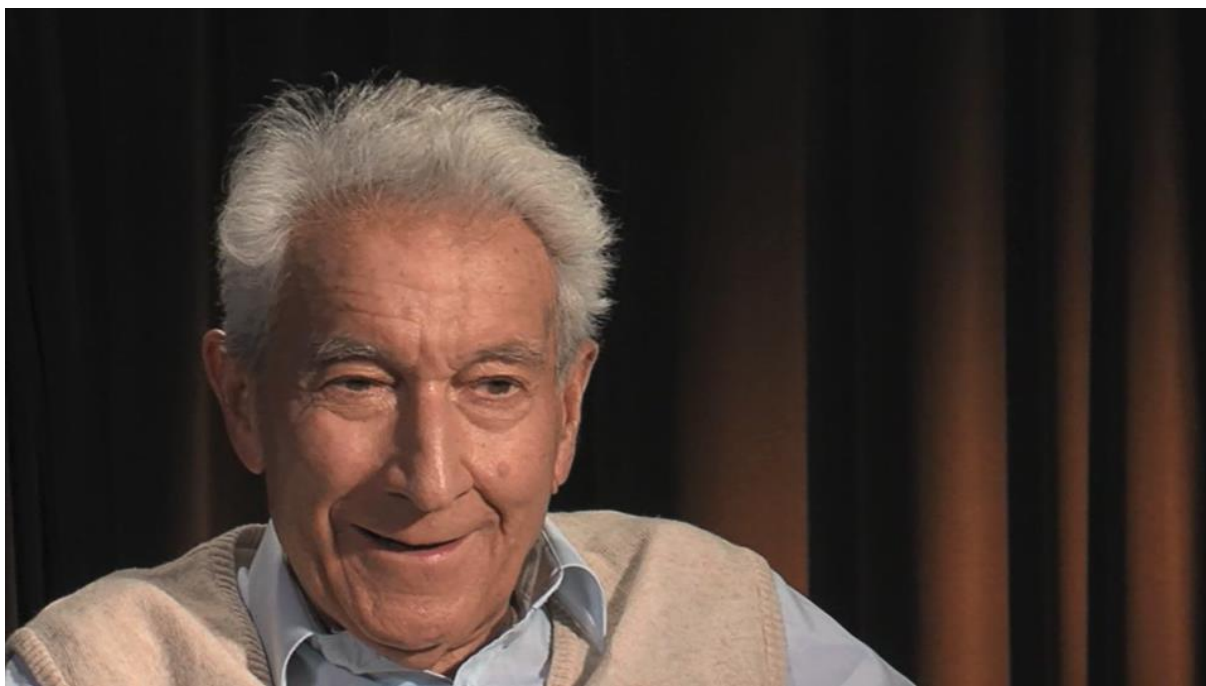
Raz sme robili film, teraz neviem presne, ako sa volá... také sci-fi, bol tam lietajúci tanier, *Chlapček z hviezdy*. Pri tomto filme sme si vyrobili veľa vecí. Mali sme tam, napríklad, scénu, v ktorej figúrky odštartujú v lietajúcom tanieri. Vo vnútri mali monitory, do ktorých sme potrebovali dostať druhý obraz. Na smetisku na Kolibe sme našli vyhodený starý projektor, tridsaťpäťku, ktorú mal bývalý riaditeľ vo svojej kancelárii. Na nej si premietal filmy, ktoré sa vyrábali na Kolibe, a keď už ju nepotreboval, tak ju vyhodil. Keď sme išli nakrúcať tento film, zistili sme, že tie projektory sú funkčné a že by sa mi hodili. No a Pikalík vymyslel aj to, že sa budú dať používať na korkové zariadenie a projektory sa budú môcť pohybovať po jednom okienku. Prispôbili sme si to a vlastne sme aj prvýkrát v slovenskom animovanom filme dostali do obrazu zadnú projekciu. Najkrajšie však bolo to, že po dokončení filmu sem prišla nejaká americká delegácia senátorov z amerického kongresu a premietali sa im naše filmy, okrem iného aj *Chlapček z hviezdy*. Senátori chceli vidieť computerovú techniku, s ktorou sme robili film, pretože sa im veľmi páčil. Keď prišli do ateliéru, boli sme dosť v pomykove a povedali im, že žiadnu computerovú techniku nemáme. Ukázali sme im teda, akú „techniku“ sme použili. Napríklad v zábere, kde lietajúci tanier odlieta a prilieta, bola vlastne jedna železná tyč a na nej vodorovná posunutá plôška. Na nej bol zavesený lietajúci tanier na silónoch. To bola naša „computerová“ technika, čomu oni nechceli veriť. Vôbec nebolo totiž vidieť, že by to bolo amatérske zariadenie. Bola to, ako sa hovorí, z núdze cnosť. Veľa vecí sme si vedeli sami vymyslieť, čo bolo aj pre dobro filmu.

Rudolf Urc, režisér, dramaturg a publicista (2007)

Pri Považských strojárňach bol závodný klub a podporoval záujmovú činnosť, či ako sa tomu nadávalo. Pre nás pre všetkých bol animovaný film dosť novum a všetci sme sa cítili byť vlastne amatérmi, a preto ma zaujalo, keď som sa dozvedel, že amatéri majú už aj svoj festival, svoje krúžky, že množstvo ľudí na Slovensku a v Čechách sa zaoberá amatérskym filmom, dokumentárnym už dlhšie a v poslednom čase aj animovaným. Pozvali ma teda do Považskej Bystrice, dokonca do poroty, mysleli si, že tomu rozumiem. A tam som sa zoznámil s ľuďmi, ktorí mi strašne veľa dali, pretože to boli ľudia, ktorí o tom vedeli viac ako my. Hoci boli oficiálne označení za amatérov. Všetko si sami robili. Od pultíkov, cez kamery, po všelijaké trikové záležitosti.. Chvilku robili na dokumente, potom robili nejakú zábavnú hranú vec... Potom išli robiť zase animovaný film a potom zase robili bábkový film. Boli nesmierne zaujatí pre vec. A to ma na tom bavilo, že som prišiel medzi mladých, boli to relatívne mladí ľudia, zapálení pre film. Organizovali festival v tom závodnom klube. Prišli tam amatéri z celého Slovenska, dokonca aj z Čiech. Bola to veľmi aktívna skupina ľudí, boli zábavní, tam sa popíjalo, tancovalo, rozprávali sa vtipy a strašne vášnivo sa debatovalo o filmoch. Oni proste vedeli, čo je dobré a čo zlé, mali to presne rozškatuľkované. Dokázali si i navzájom vynadať, dokonca sa pohádať, keď sa im niečo nepáčilo. Mne bolo jasné, že keď sa chceme dostať dopredu, budeme musieť nejako využiť týchto ľudí. V 70. rokoch som bol medzi nimi dva alebo trikrát a mal som ich oťukaných. Najpokročilejší sa mi zdal Vlado Pikalík. Veľmi

aktívny amatér. Mal skúsenosti aj zo strojáriny, bol veľmi zručný, vedel všetky veci sám urobiť, skonštruovať bábk... Mal za sebou dokonca nejakú prax v Egypte. Čiže bol aj svetaskúsený, a vtedy dokončil svoj film podľa Alfonza Daudeta *Listy z môjho mlyna* – taká krásna poviedka o kláštore, kde mnísi zachránili kláštor pred skazou tým, že začali z bylínok vyrábať pálenku. Pikalík z toho urobil bábkový film, mne sa to strašne páčilo, hovorím: „Vlado, ty musíš prísť do Bratislavy a skúsime to urobiť aj u nás.“ Lenže bol problém, on bol ženatý, mal dobre platenú prácu, dlho býval v Považskej... Ako by sa dostal do Bratislavy? Jedného dňa, si predstavte, zabúchal na dvere a povedal: „Ja som prišiel a už tu u vás zostanem.“ Narobil trochu problémy, lebo až takto sme s tým zas nepočítali. Vtedy bol riaditeľom Dr. Roll, šiel som za ním, potrebujeme pomoc, to je záchrana animovaného filmu. Tak vybavil Pikalíkovi nejaký podnájom, hneď ho prijali. Dostal plat. Proste všetko bolo v poriadku, Pikalík prišiel. Za Pikalíkom došiel alebo nejakú súčasne s ním došiel Števo Martauz, to bol ďalší z tej partie z Považskej Bystrice. Bola výhoda, že vedeli robiť aj kreslený, aj bábkový film. Deficit bol, že neboli výtvarníci. No ale to už sa dalo nejakú potom nahradiť, lebo výtvarníkov bolo ako maku v slovenskom animovanom filme, chýbali tie ďalšie profesie. Odrazu sme mali animátorov, ktorí sa dokázali naozaj prejavovať ako autori a mať výsledky. A na tie filmy sa už dalo pozeráť. Pikalík sa potom uchýlil hlavne vo večerníčkovej tvorbe, pretože vedel robiť rýchlo. Robil to tak, povedal by som, profesionálne zručne, neboli to žiadne opusy, ale remeselne skutočne dobre odvedené filmy. A každý večerníčkový seriál má sedem dielov, a to on stihol za rok urobiť. Niektorí urobili jeden film za rok... To bol aj taký malý zázrak.

Dušan Roll, riaditeľ Slovenskej filmovej tvorby /1978 – 1981/ (2012)

Keď niektorí chceli rozbehnúť bábkový film, potrebovali ľudí. U nás na Slovensku na bábkový film vtedy neboli podmienky. Na animovaný, to áno, animátori boli, veď Kubal a ostatní. Vedeli aj o existencii amatérskeho bábkového filmu. V Považskej Bystrici robil v strojárňach jeden vynikajúci človek, ktorý tam bol vedúci technológ. A on sa vám vo voľnom čase bavil tak, že vyrábal bábkové figúrky a robil amatérske filmy. Tak mi povedali, že keď chceme robiť bábkové filmy, bolo ideálne dostať tohto človeka do Bratislavy. Zariadenia na to mali. Urč vtedy riadil animovaný film. Tak som sa mal pokúsiť dostať ho k nám. No ale dostaňte slávneho technológa zo strojovne sem. Tak som si zavolať toho riaditeľa, nejaký plukovník alebo generál to bol, na návštevu na Kolibu do Bratislavy. Páčilo sa mu to a prišiel veľmi rád. Uvítal som ho borovičkou alebo čím, chutilo mu, vypil si, všade som ho povodil a všetko mu poukazoval. Tak som ho zaviedol aj do štúdia animovaného filmu, poukazoval mu všetky zariadenia a povedal, že jediné, čo nám chýba, je teda toto. A on taký rozšafný, že: „Samozrejme, však my takého jedného máme, aby sme vám nedali!“ Tak podpísal, pustil ho k nám. Keď sa potom vrátil domov, tak mi telefonoval, a to by ste teda nechceli počúvať všetko, čo som si musel vypočuť ja. „Však to bol náš špičkový technik, vysoko postavený, ktorý sa v tom vyznal. A ja som podpísal papier, že môže ísť k vám na Kolibu!“ Takto k nám teda naozaj prišiel. On vám na Kolibe robil svoj prvý film, ktorý bol uvedený v terajšom Zlíne. Pravidelne každý rok tam býva Festival animovaného filmu. Nielen československého, ale aj európskeho a svetového. On nám tam dostal hlavnú cenu!

Heslo je súčasťou projektu *Audiovizuálne skriptum – k dejinám slovenskej kinematografie* podporeného agentúrou KEGA (projekt 005VŠMU-4/2023). Boli v ňom použité úryvky z projektu *Oral history* Katedry filmových štúdií FTF VŠMU.

Koncepcia a scenár:

Eva Filová, Zuzana Mojžišová

© VŠMU, 2025